

Jelle Jolles (3): 'Een langzaam groeïende boom kan de hoogste worden'

In deze interviewserie staat het boek 'Ellis en het verbreinen' van Jelle Jolles centraal. De hoogleraar Hersenen, gedrag & educatie aan de Vrije Universiteit geeft hierin een aantal waardevolle inzichten in de rol van het brein bij ontwikkeling van talent. In dit derde deel gaan we in op individuele verschillen in ontwikkeling, aan de hand van de metafoor dat 'een langzaam groeïende boom uiteindelijk de hoogste boom kan worden'.

Jelle Jolles

'Individuele verschillen in ontwikkeling groter dan gedacht'

Als je kijkt naar ontwikkeling van talent bij kinderen bestaan er grotere individuele verschillen dan lange tijd werd gedacht. Dat heeft recent onderzoek aangetoond. "Er zijn kinderen die zich relatief langzaam ontwikkelen, maar die wel degelijk dezelfde talenten hebben als zich sneller ontwikkelende leeftijdgenoten", stelt Jelle Jolles, die in zijn boek dieper op dit onderwerp ingaat. "Kinderen die achter lijken te lopen in de ontwikkeling van bepaalde vaardigheden, kunnen dit in een later stadium inlopen. Zij kunnen uiteindelijk meer groeipotentie blijken te hebben dan leeftijdgenoten die deze vaardigheid in een eerder stadium al goed beheersen. Ook kan het zijn dat deze kinderen zich op dat moment breed ontwikkeld hebben; in functies die niet direct in de normale motorische of cognitieve vaardigheden meetbaar zijn. Een langzaam

groeïende boom kan uiteindelijk de hoogste boom worden."

'Niet alleen de hersenen en hormonen zijn belangrijk'

Hoe een speler of speelster van een bepaalde leeftijd functioneert, hangt samen met het stadium van zijn ontwikkeling. Daarbij speelt zowel *nature* als *nurture* een rol. Het kind is afhankelijk van zijn biologie, maar ook van eerdere opgedane ervaringen en van de steun en sturing van de omgeving, zoals gezin, buurt en school.

Jelle Jolles: "De hersenen en hormonen zijn belangrijk, maar ook het moment van de dag, de vermoeidheid van het kind en zijn cognitieve en motorische vaardigheden. Ook vele psychologische en omgevingsfactoren zijn van belang."

Hoe het kind functioneert, hangt dus samen met het stadium in de ontwikkeling. Hieronder zes

factoren die daarbij een rol spelen:

1. Biologische factoren: genen, gezondheid, stress, sekse.
2. Factoren rond hersenrijping: ontwikkelingsstadium, leeftijd.
3. Cognitieve en neurocognitieve factoren: waarneming, aandacht, informatieverwerking, geheugen, planning.
4. Psychologische en pedagogische factoren: emotie, motivatie, stress, beleving, angst.
5. Psychosociale factoren: eerdere ervaringen, microcultuur (gezin/familie), economische status, opleiding.
6. Culturele factoren: culturele groep, religie, etniciteit, buurt.

Jelle Jolles: "Alle hierboven genoemde factoren zijn belangrijk voor de opleiding van jonge voetballers/voetbalsters. Is een jongetje of meisje al heel goed motorisch ontwikkeld en heeft hij of zij een goed ruimtelijk inzicht? Dan heeft hij of zij een voorsprong. Maar of de jongen of het meisje wel of niet een goede voetballer wordt, hangt af van andere factoren. Dit wordt be-

paald door de hoeveelheid ervaring van de speler, de stimulans van thuis en zijn of haar cognitieve inzicht. Erg belangrijk is ook het vermogen om met andere kinderen en met de trainer of scheidsrechter te communiceren en met frustratie om te gaan. Het is voor de jeugdtrainer een uitdaging om juist de niet-motorische aspecten te trainen en te begeleiden. Denk aan inzicht en overzicht, het omgaan met andere voetballers binnen en buiten het team, impulsremming, het communicerend vermogen. Dit alles is essentieel om een goede voetballer/voetbalster te kunnen worden.”

‘Een snel groeiende boom kan vroegtijdig omvallen en afsterven’

Andersom kan het ook. Een te snel groeiende boom kan te smal zijn en niet voldoende geworteld. Daardoor kan de boom ook vroegtijdig omvallen en afsterven.

Jelle Jolles: “Vanuit deze metafoor

naar de praktijk van het voetbal: is een speler of speelster excellent in technische vaardigheden, maar heeft hij/zij niet voldoende psychologische en neurocognitieve ontwikkeling door-gemaakt? Dan zal de speler het op het veld niet redden en uitvallen door gebrekkige communicatie naar andere spelers. Deze speler is bovendien sneller gefrustreerd, heeft onvoldoende spelinzicht en te weinig motivatie om in een team te opereren.

In de voetbalpraktijk kan te weinig of juist te veel worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van een speler; door hemzelf of de omgeving. Denk bijvoorbeeld aan een begaafd voetballertje dat door zijn vader extra getraind wordt. Iedere dag is hij - naast zijn trainingen op de club - aan het dribbelen in de tuin. Op een gegeven moment kan dit kind overtraint raken door de voortdurende nadruk op bepaalde motorische vaardigheden. Ook kan het frustratie krijgen, omdat dat voortdurende oefenen niet zo snel tot het resultaat leidt dat hij graag zou willen hebben. Daardoor kan het genoeg krijgen van voetbal. Of denk bijvoorbeeld aan een speler die naast zijn schoenen gaat lopen en denkt dat hij er al is. Een speler die door zijn omgeving op een voetstuk wordt geplaatst. Een speler die niet meer openstaat voor ontwikkeling, een speler die zichzelf niet kritisch reflecteert. Of een speler die zijn motivatie verliest door te veel druk.”

‘Kinderen verschillen individueel in de leeftijd waarop ze abstract leren denken’

Er zijn meer factoren die kunnen zorgen dat een ogenschijnlijk veelbelovende speler de top niet haalt.

Jelle Jolles: “Een speler kan technisch heel goed, maar als persoon nog te weinig ontwikkeld zijn. Dat kan zich op veel verschillende manieren uiten. Het kind kan snel gefrustreerd zijn: het kan bijvoorbeeld niet omgaan met het feit dat het in een team komt met

medespelers die beter, ouder en groter zijn. Dat moet je het kind al in een vroege fase leren. Ook kan het kind te veel bravoure hebben, wat natuurlijk afleidt van de kern van waar het hier om gaat: een goede voetballer worden. Ook is het niet goed als het kind te veel wordt beïnvloed door andere kinderen in de groep. Ieder kind moet een persoonlijke groei doormaken: het moet een uniek individu worden. Iemand die zowel cognitief als psychologisch volledig is ontwikkeld. Er zijn ook technisch sterke spelers die niet voldoende vaardigheid hebben om ruimtelijk te denken. Als je een goede speler wilt worden, vereist dat een goed spelinzicht. Maar dat komt niet op je zesde jaar; er zijn kinderen die ongeveer rond hun achtste jaar abstract leren denken. Maar bij andere kinderen, die even intelligent kunnen zijn, gebeurt dat pas later - of zelfs veel later. Bij sommigen gaat dat allemaal vanzelf, andere kinderen moeten daarin ondersteund worden. Dat geldt voor school, maar dat geldt ook voor vaardigheden in de sport.”

Online

- www.jellejolles.nl
- www.hersenenenleren.nl
- www.learn-amsterdam.nl

